

INSTITUCIJE

ODSEVI REFORMACIJSKEGA GIBANJA V DOKUMENTIH ARHIVA SR SLOVENIJE, RAZSTAVA ARHIVA SR SLOVENIJE

Z razstavo z gornjim naslovom, ki je bila odprta 6. februarja 1987, se tudi Arhiv SRS vključuje v krog institucij doma in v tujini, ki so ob 400-letnici smrti Primoža Trubarja z najrazličnejšimi prireditvami želele počastiti njegov spomin in ponovno ali na novo ovrednotiti pomen reformacije za Slovence. Kot je zapisano v predgovoru kataloga, ta arhivska razstava ne zajema slovenske reformacije v celoti — za kaj takega bi bilo potrebno pritegniti tudi gradivo iz arhivov onkraj naših meja —, marveč se omejuje na dokumente, ki jih hrani Arhiv SRS. Razstavljen je seveda le majhen del tega gradiva, ki ga hrani naš arhiv, kot nekakšno opozorilo na bogastvo virov, ki nikakor še ni v celoti izčrpano.

Sto sedem razstavljenih dokumentov zajema čas med 1501 in 1601: prvi eksponat je turjaški urbar, v katerem se omenja mlinar na Raščici Linhart Trubar, poslednji pa ukaz nadvojvode Ferdinanda kranjskim deželnim stanovom, naj izročijo vse protestantske knjige protireformacijski komisiji, ki jih je potlej uničila. Dva pomembna datuma torej, dogajanje v času med njima pa izpričujejo dokumenti, ki govore o širjenju protestantske misli v prvi polovici stoletja, o nastopih cerkvene in posvetne oblasti zoper novoverce, še posebej obilno pa je dokumentirano življenje in delo kranjske protestantske občine v drugi polovici stoletja. Tu so nekateri ključni dokumenti časa: Trubarjeva pisma, ki govore o njegovem književnem delu in modri skrbi za njegove ovčice, pa tudi o njegovih skaljenih odnosih z Ungnadom, tu so slovita vprašanja, ki jih je Trubarju zastavil ljubljanski škof Seebach, da preizkusi njegovo pravovernost, dalje dokumenti, ki dokazujejo težavno porajanje Cerkovne ordninge, pa še ukazi nadvojvode Karla, da mora Trubar zapustiti dedne dežele. Stevilne listine pripovedujejo o vsakdanu in delu protestantskih pridigarjev in šolnikov in o skrbi stanov za protestantsko bogoslužje, šolo in knjigo. Razstavljeni so tudi Bohoričev in Frischlinov šolski red in ljubljanska protestantska matrika. Spet drugi dokumenti nekoliko spregovore o nastajanju slovenskega prevoda, biblije in o njegovem tiskanju, pa tudi o načinu razpečavanja slovenskih knjig. Kohec živahnega delovanja naših protestantov zlovesče nakazujejo poslednji trije razstavljeni dokumenti: že omenjeni ukaz nadvojvode Ferdinanda, njegov general o izgonu luteranov iz dednih dežel (1599) in koledar ljubljanskega škofa Tomaža Hrena iz leta 1601, kamor si je zapisal, kako je svoje delo opravil, protireformacijska komisija v Kamniku in Kranju: po že uveljavljenem scenariju je na koncu vseh obredov sledil požig protestantskih knjig na javnem mestu.

Ob razstavi je izšel tudi katalog, ki prinaša poleg popolnega seznama razstavljenih dokumentov s kratkimi regesti tudi krajši razpravi: Ferdo Gestrin: Šestnajsto stoletje in Slovenci ter Breda Pogorelec: Sociolingvistični vidiki Trubarjevega jezika. Na koncu so še transkripcije desetih dokumentov — dodatek, ki ga bodo raziskovalci gotovo zelo veselili.

Maja Žvanut